

EESTI KIRJANDUSMUSEUM

Asutatud 1909 Eesti Rahva Muuseumi Arhiivraamatukoguna

Töötajaid 108, neist teadustöötajaid 42, raamatukoguhoidjaid ja bibliograafe 13, arhivaare 10.

Aadress: Vanemuise 42, Tartu linn, Tartu linn, Tartu maakond, 51003, kirmus@kirmus.ee

Direktor: Urmas Sutrop, tel 5207188, Urmas.Sutrop@kirmus.ee

Eesti Kirjandusmuuseumi struktuuriüksused 2017. aastal olid järgmised:

- Arhiivraamatukogu ja bibliograafia osakond – juhataja Merike Kiipus
- Eesti Kultuurilooline Arhiiv – juhataja Vilve Asmer
- Eesti Rahvaluule Arhiiv – juhataja Risto Järv
- Folkloristika osakond – juhataja Mare Kõiva
- Haldusosakond koos IT-töörühmaga – juhataja Margus Peet, IT-valdkonna juht Siiri Pärkson

Eesti Kirjandusmuuseumi juhtimisel tegutseb:

- Eesti-uuringute Tippkeskus (CEES) TK145.

Kolm esimest kirjandusmuuseumi osakonda haldavad kultuurilooliselt olulisi teaduskollektsioone, folkloristika osakond on keskendunud digiarhiividele, arhiivraamatukogul puudub oma teadusteema. Kirjandusmuuseumi teadustegevust toetab kolm institutsionaalset ja üks personaalne uurimistoetus.

PUBLIKATSIOONID. Eesti Kirjandusmuuseumi teaduskirjastus andis 2017. a välja 47 raamatut (ajakirja aastakäiku). Koostööväljaandeid teiste kirjastustega oli 11, e-väljaandeid oli 23. ETISE andmetel on kirjandusmuuseumiga seotud kokku 216 publikatsiooni, neist 76 teadusartiklit.

2017. aasta teadustulemuste lühikokkuvõte

Eesti-uuringute Tippkeskus. Esmase tähtsusega oli süsteemiteooriate rakendamine kultuuri uurimisele, komplekssete süsteemnähtuste (keskkondade) ja emergentsuse (esildumise) kirjeldus ning mõistestiku arendamine. Määrav on olnud sümbiotismi ja arenduspraktika formuleerimine ja ühiste vaatepunktide kujundamine eri humanitaaraladel. Sümbolsete

representatsioonide lihtsustav tõlgendus- ja avaldusviis on desorienteeriv ja lähialade uurijate vahel antagonismi põhjustav. Esmased väljundid on äratanud juba üldist tähelepanu.

Eesti Rahvaluule Arhiiv. Folkloori on Lotmani ja Toropi loodud kultuurikommunikatsiooni mudelis peetud üheks kogukonna autokommunikatsiooni vahendiks, millega kinnitatakse ja korrastatakse kogukonna teadmisi, kogemusi ja uskumusi. Uurimistöö on näidanud, et rahvusriigi ja kirjakultuuri tingimustes täidavad folkloorikogud sarnast rolli, rahvaluulearhiivi materjalide laialdane avalik kasutus eri elusfäärides ning selle nüüdisaegsed interpretatsioonid toetavad nii riiklikku identiteeti, etnilist identiteeti kui ka lokaalsemaid identiteete. Sama rolli on täitnud ka rahvaluuleteadus, mis on olnud üheks komponendiks Eesti kultuurilise sidususe järjepideval loomisel ja kujundamisel.

Folkloristika osakond. M. Augé mittepaikade teooriast lähtudes määratleti ajutise pühapaiga tekkimise põhjused ja kriteeriumid – määrav komponent on usuliidri sõnum ja kohalolu. Looduspaikadest on nüüdisajal sakraliseerumisel keske tähtsusega perekonna ajalooga seotud paigad, eeskätt puud. Tõejärgne ajastu soosib informatsiooni variaablust, tuumteema ning kesksed hinnangud prevalveeruvad valikuliselt ning klastritena; nt rahvusspordi mõiste variaablus on tihedas seoses identiteedi, aga ka sarkasmi paradigmaatikaga.

Eesti Kultuurilooline Arhiiv. Postkolonialismi teooria alusel arendati välja sotskolonialismi uudne teoreetiline raamistik: afektiivsusele rajatud võimumaatriks kasutas kultuuriliste kujutelmade sisendamiseks tundeid ja visuaalseid vahendeid. Emakeelne kirjandus oli meedium, sidudes koduga nii represseeritud kui pagulasi. Eksiilis toimus globaalsete suhtlusvõrgustike loomine festivalide kaudu, kuhu kaasati Lääne tipp-poliitikud. Trauma, tunnistus ja pihtimus on omased elulookirjandusele, kuid ilmnevad ka ilukirjanduses.

Arhiivi- ja teadustöö tulemused

Digihumanitaaria keskus (EKMDHUM). Jätkus ASTRA projekti “EKM-i arendamine rahvusvahelisel tasemel digihumanitaaria keskuseks” (EKMDHUM) täitmine, mille tulemusena digiteeriti unikaalseid allikmaterjale (trükised, käsikirjad, heli- ja

videosalvestused, fotod, kunstipärandid) ca 12 TB. Projekti raames viidi läbi lihthange (võitja OÜ MAKSING), millega hangiti arhiivipüsivaid mappe, karpe ja ümbriseid käsikirjadele, trükistele, klaasnegatiividele ja fotodele. Alustati ka ulatuslikku arhivaalide ümbristamist. Infosüsteemi KIVIKE tarkvaralitsentside uuendamiseks korraldati lihthange (võitja OÜ Degeetia). Viidi läbi kaks tarkvaraarenduse etappi, mille tulemusena parandati nii sisestusmoodulite kui kasutusmooduli tarkvara. Litsentside uuendamise lepingu täitmine jätkub 2018. a esimese poolaasta lõpuni.

EKMDHUM, Keeleteaduse, filosoofia ja semiootika doktorikool (KFSDK) ja Eesti-uuringute Tippkeskus korraldasid Eesti Rahva Muuseumis ja Eesti Kirjandusmuuseumis 1.-3. novembril toimunud rahvusvahelise konverentsi "Avatud litsentsid, avatud sisu ning avaandmed digihumanitaaria arendamise võimalusena" raames doktorantide sügiskooli, mis täiendas konverentsi programmi üheksa töötoaga.

EKMDHUMi rahvusvahelisustumise raames kutsutud välisteadlased esinesid ettekannetega folkloristide talvekonverentsil, aastakonverentsil ning konverentsil „Across Borders VII“, viisid läbi töötoa "Education for Global Citizens – Preparing learners to become agents of change" ja esinesid sümposiumil "Kodukujutelmad nõukogude Eestis: kultuuripraktikad ja inimkogemuse ainutisus". EKMi teadlane võttis osa Londoni sümposiumist „digital cultural heritage: FUTURE VISIONS 2017“ ettekandega „Estonian Place-Lore on a Digital Map“. Välisteadlastega arutati edasise koostöö võimalusi digihumanitaaria valdkonnas.

Arhiivraamatukogu ja bibliograafiaosakond. Vastavalt säilituseksemplaride seadusele hakkas arhiivraamatukogu senise kahe sundeksemplari asemel saama ühte säilituseksemplari kõikidest Eestis ilmuvatest trükistest. Uurijate paremaks teenindamiseks loodi kolm uut arvutitöökohta. Säilituseksemplari seaduse kohaselt seati neist kaks sisse autoriseeritud töökohana autorikaitse all oleva kirjanduse lugemiseks. Autoriseeritud töökohtadel on tagatud juurdepääs ainult digitaalarhiivi DIGAR ja Eesti ajalehtede portaali DIGAR sisule. Autoriseeritud töökohtadel saab teha otsinguid, lugeda jooksvalt ilmunud ajalehti ja ajakirju, säilituseksemplarina laekunud e-raamatuid ning säilituseksemplariks loovutatud algmaterjale. Samuti on võimalik kuulata ka juurdepääsupiirangutega helifaile ning lugeda kõiki juurdepääsupiirangutega tekste.

Arhiivraamatukogus jätkus rahvusteaviku ja vanaraamatu teaduskollektsioonide uurimine ja kättesaadavaks tegemine ning eesti ajakirjanduse analüütilise bibliograafia koostamine. Viidi

lõpuni Betti Alveri / Mart Lepiku memoriaalkogu töötlus ELNETi e-kataloogis ESTER. Jätkati Postimehe 1939–1940 aastakäikude bibliografeerimist andmebaasis BIBIS. Eesti Kirjandusmuuseumi jätkväljaannete sisu avati andmebaasis ISE. Jooksvalt võeti arvele 15 634 eksemplari (säilituseksemplarid, annetused, ostud, vahetus). Eesti raamatukogude e-kataloogi ESTER sisestati 21 866 eksemplari. Aruandeaasta lõpul on arhiivraamatukogu fondides 1 096 627 trükist. Kataloogi ESTER on sisestatud 733 423 eksemplari ehk 66,8%. Aktiivselt tegeldi järelkomplekteerimisega teiste raamatukogude, arhiivide ja antikvariaatide vahendusel Rahvuskaslaste programmi toel komplekteeriti Eesti Arhiivist Austraalias 55 kasti väiketrukiseid ja arhiivimaterjale ning jätkati *baltica/estica* materjalide kättesaadavaks tegemist e-kataloogis ESTER. E-kataloogi ESTER laenusmoodulis sooritati ligi 10 000 tehingut, lisaks tehti hulgaliselt laenutusi avariilult ja perioodikafondi kogudest. Vormistati juurde 313 lugejat.

Tehti ulatuslikke fondide korrastustöid trükiste puhastamisel, konserveerimisel ja restaureerimisel. Jätkus paber-, poolnahk- ja täisnahkköidete restaureerimine ja säilitusümbriste valmistamine. Restaureerimisalase töö parendamiseks soetati kuldamispress.

Edukalt kulges digiteerimistegevus. Kokku digiteeriti 32630 kaadrit (sh 689 haruldast raamatut ja maakaarti). Infosüsteemis KIVIKE tehti kättesaadavaks 1013 trükise failid, mis lingiti ka e-kataloogi ESTER ning koostati lisaks www-eksemplaride kirjed.

Aasta jooksul korraldati mitmeid huvitavaid näitusi: „Loomingu Raamatukogu 60“, Viljar Ansko mälestusnäitus „Arst, kes elas luules“, „Eesti kirjanduse tõlked poola keelde“, „2016. a kauneimate raamatute näitus“, „Teised meist – Eesti reisikirjades“. Tartu Kõrgemas Kunstikoolis eksponeeriti 2016. a kauneimaid raamatuid ja 1966. a parimaid raamatuid.

14. märtsil sõlmiti koostööleping Eesti Rahva Muuseumiga ja osaleti raamatukogu avamisel. 31. oktoobril viidi arhiivraamatukogus läbi erialaraamatukogude seminar. Aasta jooksul võeti vastu 18 õppekursiooni.

Eesti-uuringute Tippkeskus CEES (TK 145). Eesti-uuringute Tippkeskuse teisel tööaastal oli uurimistegevuse põhiliseks sihiks ühiskondlikult esilolevate uurimisprobleemide valdkondadeüleline analüüs, integreerides kirjandus- ning keeleteaduse, arvutuslingvistika, folkloristika, filosoofia ja muusikateaduse. Taotluses kavandatud idee järgi toimus põhiline uurimistegevus 12 valdkondadeüleses töörühmas: ajalooliste väljendus- ja kultuuripraktikate uuringud; biograafika; digitaalhumanitaaria ja keeletehnoloogia; eetika, keele- ja

vaimufilosoofia; kirjakultuuri ja kirjandusuuringud; korpuspõhised keele-, kirjanduse ja folklooriuuringud; kõne ja muusika uuringud; migratsiooni- ja diasporaauuringud; narratiivi uuringud; nüüdiskultuuri (sh meedia) uuringud; soouuringud ning usundi- ja müüdiuuringud. Kõigis valdkondades on uurimustulemusi avaldatud kõrgtasemel eelretsenseeritavates teaduspublikatsioonides. EUTK on võimaldanud otsest ja edukat rahvusvahelist koostööd (ühisprojektid, ühisartiklid, väljaannete ühistoimetamine) välispartnerite ja assotsieerunud liikmetega, kaasata neid nt töörühmade töösse ja isegi mõne juhtimisse. Teaduspublitseerimine on võrreldes esimese tööaastaga märgatavalt kasvanud. On tekkinud nüüdisaegsed uued sümbiootilised uurimistulemused, mis ühendavad nt kõne ja muusika ja keeleuurijate meetodid uute tulemuste saamiseks, eri valdkondade huviobjekt oli nt kuulujutu- ja vandenõuteooriate diskursus.

EUTK raames korraldati kaks suurt rahvusvahelist valdkondadeülest aastakonverentsi: EUTK nüüdiskultuuri (sh meedia) uuringute töörühma organiseerimisel 27.–29. aprillini 2018 toimus Tartus Eesti Kirjandusmuuseumis konverents „Across Borders: Dialogues in Culture“ (kava ja ettekannete teesid – <http://www.folklore.ee/ri/fo/konve/AcrossBorders/2017/>), korpuspõhiste keele-, kirjanduse ja folklooriuuringute töörühma organiseerimisel 7.–8. detsembril 2017 toimus Tartus Eesti Kirjandusmuuseumis ja Tartu Ülikoolis Eesti-uuringute Tippkeskuse aastakonverents ja 61. Kreutzwaldi päevade konverents „Varieerumine keeles, kirjanduses, folklooris ja muusikas“ („Variation in language, literature, folklore and music“, kava ja ettekannete teesid – <https://www.folklore.ee/CEES/2017/akonve.htm>). Mõlemal konverentsil oli u 100 teadusettekannet. Kokku korraldati aasta jooksul 26 konverentsi, 20 seminari, 23 paneeli teadusfoorumitel, 2 doktorikooli, kaitsti 11 doktoritööd. Tippkeskuse teadlased osalesid rahvusvahelistel teadussündmustel väljaspool Eestit u 220 ettekandega.

EUTK teadlaste korraldatud teaduskogunemiste järel on ilmunud kõrgekvaliteedilised eriväljaanded, sh töörühmade uurimissuundadel ja -tulemustel põhinevad ajakirjade erinumbrid. Taotluses sihiks seatud tulemusi on vahendatud rahvusvaheliselt hinnatud teaduspublikatsioonides, aga ka eesti akadeemilise ruumi väljaannetes. Koostati ja avaldati 17 rahvusvahelise toimetuskolleegiumiga eelretsenseeritavat ajakirjanumbrit, 16 kogumikku ja monograafiat tippkeskuse teadlaste uurimistulemustest. Thomson Reuters Web of Science ning Euroopa teadusfondi humanitaar- ja sotsiaalteaduste loendis ERIH PLUS kajastatud ajakirjades ilmus 130 publikatsiooni. Väljaspool WoS ja ERIH PLUS andmebaase avaldasid teadlased ETISE klassifikaatori järgi tunnustatud rahvusvaheliste kirjastuste väljaannetes 64 artiklit.

Avaldati ka populaarteaduslikke artikleid (üle 80), esineti mitmesugustel laiemale üldsusele mõeldud avalikel üritustel, sh meedias, koolitustel (üle 160 korra).

EUTK teine tegevusaasta oli tulemuslik, saavutused on esialgsete plaanidega kooskõlas, eri institutsioonide teadlaste koostöövaldkonnad on selginenud ja toimunud on rohkelt ühistegevusi. Uute ideede ja teadusprobleemide põhjal vormunud konkreetseid tulemusi on vahendatud rohkete akadeemilistes ja populaarsetes publikatsioonides.

Eesti Rahvaluule Arhiivi (ERA) asutamisest möödus 2017. aastal 90 aastat. See tähtpäev mõjutas oluliselt arhiivi töid ja tegemisi ning sundis taaskord mõtlema oluliste küsimuste üle, milline funktsioon on eri aegadel olnud rahvaluulekogudel Eesti ühiskonnas ning kuidas arhiiviga seotud teadlased praegu saaksid (rahastaja poolt ette kirjutatud) võimaluste piires kõige paremini täita humanitaarteadlaste missiooni rahvuse enesepildi järjepideval kujundamisel ja panustada eesti ühiskonna parema sidususe loomisesse. Ühest küljest on siia kogutud teadmised olulised ja vajalikud just eesti ühiskonnale ning teadlaste ülesanne on sinna ladestunud teave tuua avalikku käibesse ning seda oma uurimuste läbi avada ja mõtestada. Teisest küljest on Eesti rahvaluulekogud oma mahu, mõjukuse ja teadusliku potentsiaali poolest olulised ja kindlasti silmapaistvad rahvusvahelise folkloristika kontekstis. Olgugi, et igapäevatoos on raske teha valikuid ja otsustusi nende kahe küllaltki erineva suuna vahel balansseerides, on suur rõõm, et rahvaluulearhiivi uurimisrühma tegevus pälvis rahvusvahelise teaduse evalveerimiskomisjoni tunnustuse ja äramärkimise Eesti Kirjandusmuuseumi tegevusele esitatud hinnangus. Oluliseks tunnustuseks on Eesti Vabariigi valitsuse poolt ERA vanemteadurile Mall Hiimäele antud riiklik teaduse elutööpreemia.

Teadustöö. Rahvaluulekogude tähtsus ja tähendus, nende igapäevane loomisprotsess läbi aegade, tehnoloogiliste ja ideoloogiliste pöörete ning seda mõjutanud tegurid on ERA teadusprojekti „Folkloor kultuurilise kommunikatsiooni protsessis: ideoloogiad ja kogukonnad“ (juht Mari Sarv) üheks läbivaks teemaks ning seoses arhiivi aastapäevaga 2017. aastal eriliselt fookuses. Neil teemadel kirjutati artikleid, peeti ettekandeid kodumaistel ja rahvusvahelistel konverentsidel. Rahvaluule kogumise ning kogudega seotud teemade uurimise rahvusvahelisse fookusse tõstmiseks korraldati rahvusvaheline konverents „Archives as Knowledge Hubs: Initiatives and Influences“ (eestikeelse rööppealkirjaga „Arhiivid kui teadmiste teejaamad: mõtteid ja mõjusid“, peakorraldajad Ave Goršič, Risto Järv, Mari Sarv). Rahvusvahelise teadustöö kõrval tähistati ERA juubelit Eesti avalikkusele suunatud loengupäevade seeriaga „ERA tuleb külla“, kus ERA teadlased ja arhivaarid avasid

rahvaluulekogude tähtsust, tähendust ja sisu 14 paigas üle Eesti, eestvedajateks projekti juht Ave Goršič ja arhiivijuhataja Risto Järv.

Eesti-uuringute Tippkeskuse töörühmade tegevuse raames osaleti rahvusvahelise digitaalhumanitaaria konverentsi „Open licences, open content, open data: tools for developing digital humanities“ ja sellega seotud doktorikooli, rahvus(lu)se ja teaduse vahelisi suhteid käsitleva seminari ning tippkeskuse aastakonverentsi kahe konverentsipaneeli (varieerumine rahvalauludes, varieerumine rahvajutus) korraldamises. Koostöö käigus Eesti Keeleressursside Keskusega koostati ning anti keeletehnoloogide käsutusse rahvaluule helisalvestuste ja litereeringute paralleelkorpus eestikeelse kõnetuvastuse parandamiseks.

Jätkus arhiivi uurimiserühmade järjepidev tegevus folkloori eri aspektide uurimisel, rahvaluule kogumisel, folkloorikogude korrastamisel, publitseerimisel; arhiivi- ja teadustöö on nende töörühmade tegevuses lahutamatud. Valmisid kaks mahukat välitööde ja välitööpäevikute väljaannet – Ingrid Rüütli „Pärnumaa laule ja lugusid. Audru, Tõstamaa, Tori ja Vändra kihelkond“ (Mis on jäänud jälgedesse III) ning Anu Korbi „Kohtumised Siberis“ (Eesti asundused VIII). Koha- ja looduspärimuse töörühma pika töö tulemusena ilmus Mari-Ann Remmeli monograafia „Vennaste ja vete vald. Nabala kohajutud“ (toimetanud Valdo Valper), Nabala kui ühe endise mõisavalla pärimuse ja kohaidentiteedi süvakäsitlus. Vanema asustusloo senisest põhjalikum uurimine näitas, et hoolimata ajalooliste murrangute põhjustatud muutustest paikse asustuse järjepidevus siiski üldjoontes säilis, seda kuni viimaste aegadeini. Pärimus ja raamat pärimusest on oluliseks abivahendiks, sidumaks uusasukaid vanema kohaliku asustuspõhjaga. Väljaanne pälvis tunnustust Angelika Schneideri kauni kujundusega – see valiti žürii poolt 2017. aasta 25 kauneima Eesti raamatu hulka. Sarjas „Helisalvestusi Eesti Rahvaluule Arhiivist“ ilmus kolm plaadikomplekti: Pärnumaa ja Hiiumaa valikkogumikud ning kandlemängija Heino Sõna heliväljaanne.

Regilaulude töörühm jätkas regilaulu esituse, värsimõõdu ja poeetika uuringuid. Janika Oras toimetab kaks ajakirja Folklore rahvalauluteemalist erinumbrit, tema juhtimisel jätkus töö akadeemilise allikapublikatsiooni „Vana Kannel“ köidete ettevalmistamisel. Oma uurimistöös jõudis ta järeldusele, et seto vanemasse kihistusse kuuluvate regilaulude meetrikat iseloomustab läänemeresoome vanale rahvalaulule omane kolmesilbiliste rõhurühmade kasutamine, värsiehitus teatud määral erineb refrääniga ja refräänita lauludes (ühe refrääniga ja refräänita lauluderühma põhjal). Mari Sarv esitas eesti poeetilisele folkloorile tugineva, parallelelementide tähenduseseostel põhineva parallelismi tüpologia. Ado Lintrop näitas oma artiklis „Mihhail Plotnikov ja tema poeem „Jangal-Maa““, et poeemi saatesõnas esitatud väited

kuudepikkuse rahvaluulekogumise kohta on väljamõeldis – mainitud šamaani pole kunagi eksisteerinud, poemil pole kuigi suurt seost ei mansi ega ühegi teise rahva pärimusega. Taive Särg ja Helen Kõmmus järeldasid, et arvamus Hiiumaast kui kasinast regilaulupiirkonnast tuleneb mitmest asjaolust, mis on üksteist võimendanud: rahvalaulude kogumisloost ning Eesti lääneosa ja saarestiku laulupärimuse kujunemisest seoses sealse asustuse ajaloo ja kultuurikontaktidega. Andreas Kalkun pakkus oma käsitlustes välja viise, kuidas kontekstualiseerida 19. sajandi lõpus setodeks riietunud Võrumaa mehi ja nende folkloristlikku tegevust (rahvuslik seltsiliikumine, ärkamine ja „oma“ muusika otsingud, mis on segunenud vanade eksootiliste kultuuride meelelahutusliku eksponeerimisega).

Mitmed ERA uurijad (M. Hiimäe, A. Korb, R. Järv, I. Rüütel) analüüsisid Virumaa pärimuse eri žanreid ajakirja Mäetagused kahes erinumbris (66 ja 67), M. Hiimäe oli nende numbrite külalistoimetajaks.

M.-A. Remmel sedastas Nabala kui ühe endise mõisavalla pärimuse ja kohaidentiteedi süvakäsitluses, et vennastekoguduse tähendus on olnud mitmekihiline – kogukonda siduv, selle tuumiku väärtushinnanguid kujundav, kuid rahvausundit konserveeriv.

Arhiivitöö. ERA käsikirjakogusse laekus kokku 6810 käsikirjalehekülge, käsikirjakogu maht oli aasta lõpuks 1 507 466 lk. Aasta jooksul digiteeriti kokku 26 882 tiff-faili ERA käsikirjalistest rahvaluulekogudest, kõige enam seeria ERA II järjestikuse skaneerimise käigus (16830 faili).

ERA fotokogusse lisandus 2 516 fotot, mis kanti infosüsteemi Kivike ning varustati taustandmetega. Varasemast ainesest digiteeriti kokku 4 017 fotot. Üheks olulisemaks tööks oli Vaike Sarve fotopärandi skaneerimine Rahvakultuuri keskuse Setomaa kultuuriprogrammi projekti „Vaike Sarve pärand III“ käigus.

ERA helikogusse lisandus 322 säilikut (6498 pala). Digiteeriti 717 tundi helisalvestisi. Suur osa digiteeringuist tehti lisaks tuumiktaristu toetusele HTM Hõimurahvaste programmi projekti „Marju Petersoni saami helisalvestuste kogu digiteerimine ja arvele võtmine“ käigus: Koola saami Lovozero ja Tuloma regioonis salvestatud originaalmaterjalid korrastati, järjestati, võeti arvele ning kirjeldati originaalkassetid ja digiteeringud tekstifailides ja infosüsteemis Kivike.

ERA videokogusse lisandus 187 säilikut, digiteeriti 47 tundi videosalvestisi.

Andmebaasid. Regilaulude andmebaasi töörühmas kollatsioneeriti ja redigeeriti 1039 teksti, ühtlustati 182 tüubinime, 3592 lauluteksti ja lõplikult tüpologiseeriti 1200 teksti.

Kohapärimuse andmebaas kasvas ennekõike koostöös Muinsuskaitseameti looduslike pühapaikade projektidega (koordineerisid töörühma liikmed Jüri Metssalu ja M.-A. Remmel), täienes 1921 kirje võrra. Maa-ameti kaardiserverisse loodi senise rahvusparkide mälumaastike kaardirakenduse põhjal kogu Eestit hõlmav Eesti kohapärimuse kaardirakendus, seda täiendati Matsalu ja Vilsandi rahvusparki mälumaastike osas. Programmi „Eesti keel ja kultuurimälu“ projekti „Eesti perekonnanimeraamat“ raames koondati kohapärimuse andmebaasi Koobas 130 kohaseostega perekonnanimelugu, Kivikesse loodi kogukonnaportaal „Perekonnanimelood“, kuhu lisati kohaseostega lugusid ERA kogudest (V. Valper).

Muinasjuttude töörühm jätkas loomamuinasjuttude antoloogia ettevalmistamist. Süsteemselt kontrolliti ja täpsustati 5800 andmebaasis leiduva jututeksti arhiiviviited, seni tüübistamata tekstide puhul määrati võimalusel jututüüp, samuti täiendati muinasjuttude andmebaasi ning sisestati 418 muinasjututeksti. Andmebaasi „Uued ja vanad mängud rahvaluulearhiivist“ ettevalmistamise käigus toimetati, varustati metaandmete ja märksõnadega 768 mängukirjeldust, mis ootavad andmebaasi töstmist 2018. aastal.

Regiviiside töörühm valmistas ette andmeid regiviiside internetipõhise andmebaasi jaoks ning töötas koosolekuteseria tulemusena välja enne veebibasilahenduse loomist tehtavate täienduste plaani, et andmed oleksid paremini ühitatavad olemasolevate andmebaasidega. Senises kohtkasutusega baasis korrastati veebibasise ettevalmistamise käigus 1000 kirjet.

Folkloristika osakond. Folkloristika osakonna (FO) 70. tegevusaastat varjutasid valusad kaotused – lahkus lühivormide ja huumori uurija Arvo Krikmann (21. juuli 1939 – 27. veebruar 2017) ja laulukultuuri käsitleja Hilja Kokamägi (10. september 1923 – 9. märts 2017). A. Krikmani arendatud suunad on jätkuvalt tähtsad uurimisülesannetena ja tuleb üksnes kahetseda, et mitmed alustatud suurtööd jäid pooleli.

FOs jätkus teoreetilis-praktiline uurimistegevus fookusega transnatsionaalsetel, multidistsiplinaarsetel ja võrdlevatel süvauuringutel. Eesti usundite teemadest oli keskmes usund muinasajal, loodususundi loomine ja selle struktuur 20.–21. sajandil, religiooni materiaalsuse kaardistamine moodsate suundumuste näitel (paigad, ehitised, esemed, ohvriannid, rituaalide põhitüübid nii Eestis, Udmurtias kui Bulgaarias; paganlikud ja kristlikud palverännakud; rituaalide tüübid). Jälgiti veel üleminekutsooni nähtusi (paganlikud ususümbolid ja nende paralleelnähtused argikultuuris, sh puust jumalused, kristlikud ja sekulaarsed mälestuspaigad) ning eesti ja udmurdi uskumusmaailma laiema Euroopa pärimuse

taustal, sh isiku surmale eelnev seisund, surm ja ajutine teispoolsuse „külastamine”; müüdilised olendid, nt huntide valitseja ja haldjad. Tervisekäitumise ja maagia seoste kõrval arendati universaalse etnomediitsiini mõistet, vaadeldi selle koestikku ja suundumusi. Tulemusküllane etnobotanika uurimissuund üldistas metsikute toidutaimede kasutamise Eesti, Valgevene, Ukraina, Albaania, Kosovo jm piirkondade näitel, töösse olid kaasatud Ida- ja Lõuna-Euroopa riikide uurijad. Samuti jälgiti loodusteadmiste muutusi Saaremaal pikema perioodi andmete põhjal. Biokultuurilisi nähtusi jälgiva suuna raames mudeldati ja teostati sõeluuringuid veel linnalinnustiku, lemmikloomakultuuri ja ökoliikumiste valdkonnas. Tulemuslikud olid uuringud tüpologia (aardelood, loitsud) ja narratiivide alal, kus olid esiplaanil sümbiootilised nähtused, nt teksti levik rahvaliku ballaadi, laulu ja (kuulu)jutuna; samuti päevakajaline huumor aktuaalsete nähtuste või sündmuste kajastajana internetis (Malaisia juhtum, poliitikute ümber koonduv narratiivsus), mis võimaldavad sündmusi kirjeldada eri vaatenurkadest.

Selgitati mõistete „Eesti rahvusport“, „uus Eesti rahvusport“, „Eesti rahvuslik spordiala“ tänapäevased kasutustavad ja seosed identiteediloomega. Jätkus internetinähtuste käsitlemine: meemidesse ülekanduvad mittevisuaalsete vormide peajooned, veebiagressiooni juhtumid pagulaskriisi jm näidetel. Jätkus ilmavanasõnade analüüs koostöös fraseoloogide ja meteoroloogidega; vanemates käsikirjades leiduva lühivormiainestiku korpuse loomine on eeltöö üldisemale tüpoloogiale. Eri humanitaaralade ühistööna jätkusid kommunikatsioonistiilide ja metafooride kasutuse, kirjalike-suuliste liikide ja rahvaliku kirjalikkuse vormide vaatlused. Uudsete vaatenurkade hulka kuuluvad rahvaliku keelekorralduse ilmingud J. Hurda rahvaluulekogus – vähem haritud rahvaluulekogujate arutlused kirjakeelega seotud teemadel ja olulised mõjutajad (eendused elukogemus ja kodumurde suhted kirjakeelde). Esmakordsel vaatlemisel olid korrespondentide moraalsed hinnangud oma tegevusele ja kogutavale materjalile: kristlase dilemmad rahvapärase ainestiku kogumisel ja J. Hurda selleteemalised dialoogid kirjasatjatega aruannete ja ajakirjandustekstide vahendusel.

FO igapäevauuringutesse oli kaasatud märkimisväärselt partneruurijaid: Tatjana Minnijakhmetova Austriast jälgis eestlaste osa udmurdi-uuringutes; ta panustas samuti usundinähtuste käsitlemisse. Müüdiliste ja folkloristlike nähtuste uurimises abistasid Valgevene Teaduste Akadeemia kultuuri, keele ja kirjanduse uurimise keskuse teadlased (koostööd toetavad mõlema riigi teaduste akadeemiad, samuti Eesti–Valgevene arengukoostöö programm) ja Udmurdi ajaloo, keele ja kirjanduse instituudi teadlased projekti “Mütoloogilised tegelased läänemeresoome (eesti) ja permi (udmurdi) traditsioonide näitel: ajalugu ja

tänapäev”; lühivormide ja loitsu-uurimisse panustas postdoktorant Saša Babič. Teaduste Akadeemia liinis olid täitmisel Eesti-Bulgaaria (vastavalt usundi-sakraalsuse) ja Eesti–Poola (kommunikatsioonistiilid ja metafoorid) projektid. Külalisteadlastest töötasid pikemalt Tartus Taćciana Marmyš, Taćciana Valodzina, Nikolai Antropov, Alena Paulava, Irina Smirnova, Yanina Hrynevich, Irina Vasilyeva, Aliaksandra Shrubok, Siarhei Vyskvarka; Alena Bohaneva, Juras Paciupa, Alaksei Hlushko, Anastasia Hlyshkova, Alena Leshkevich, Wladyslaw Chlopicki, Dorota Brzozowska, Anna Rewis-Letkowska, Ceri Holbrook, Tatjana Minnijakhmetova jt.

Euroopa töörühm Meteo-prognostic Paroemia jätkas interdistsiplinaarse meeskonnana ilmastiku ja loodusega seotud traditsiooniliste tekstide ja nende reaalse seoste analüüsimist.

Väljaannetest olid olulisemad Dagnosław Demski, Anelia Kassabova, Ildikó Kristófi, Liisi Laineste, Kamila Baraniecka-Olszewska „The Multi-Mediatized Other. The Construction of Reality in East-Central Europe, 1945–1980“; Ekaterina Anastasova ja Mare Kõiva „Current Trends in Folklore and Ethnology Research“; Pille Esloni ja Piret Voolaiu koostatud „Keel on teekond“, Mäetagused 69 ning Tõnno Jonuksi ja Kristiina Johansonini ülevaade „101 Eesti arheoloogilist leidu“.

Korraldati seitse rahvusvahelist konverentsi-seminari Eestis ja välismaal, osaleti rahvusvahelistel suurfoorumitel ja alalistes töörühmades, sh juhtkomiteedes. Uuemaid tulemusi ja humanitaaria ees seisvaid ülesandeid vahendasid Eesti Kirjandusmuuseumi, Eesti-uuringute Tippkeskuse ja TÜ koostöös toimunud 61. Kreutzwaldi päevade konverents “Variation in language, literature, folklore, and music” (7.–8. detsembril 2017, üle saja delegaadi) ja kaheteistkümnes Eesti folkloristide talvekonverents "Folkloor ja avalikkus". Õnnestumiseks saab lugeda ka konverentsi “Across Borders VII ” üle 120 delegaadiga 20 riigist, korraldatud EKMi, tippkeskuse ja ERMi koostöös Poola ülikoolidega (Jagiellonia ülikool Krakovis ja Krosno PWSZ Krosnos), mis keskendus keele ja kirjanduse sotsioloogilistele, etnolinvestilistele ja folkloristlikele aspektidele.

Uurimistöö alusmaterjali lisandus teaduslike ekspeditsioonide kaudu, mis toimusid Eestis, Soomes, Valgevenes, Iraanis, Ukrainas ja Bulgaarias, korduvvälitööd toimusid Udmurtias, Tatarstanis ja Baškiirias. Samuti koguti temaatilist internetiainestikku, 20. novembrist 20. detsembrini viibi läbi koolipärimuse kogumise pilootprojekt, milles osales üle 300 õpilase valikkoolidest (<http://www.folklore.ee/kp/>). Osakonna arhiivi EFITAsse lisandus eespool loetletud ainekogu, lisaks Renata Sõukandi ja Raivo Kalle poolt üle antud materjalid: ca 500 GB, kokku 9530 faili. Korpustesse lisandus ligi 15 000 uut muistenditeksti, Tartumaa ja

Viljandimaa ajaloolise pärimuse käsikirjade ja venekeelse usundilise pärimuse digiteeringud. Arendamisel oli analüüsikeskkond Skriptoorium. Rajati pisemaid uurija vajadusi rahuldavaid andmebaase.

Toimus 20 erialaseminari, esineti kokku 39 populariseeriva loenguga, sh meedias, ja 63 teadusettekandega sise- ja välisüritustel.

Kolm FO teadlast kaitsesid doktoriväitekirja (R. Hiimäe, R. Kalle, N. Anisimov), R. Hiimäe pälvis 2017 folkloristika alase aastapreemia, M. Kõiva Valgeristi teenetemärgi.

Eesti Kultuurilooline Arhiiv. EKLA kultuuriloo allikate ja kirjandusuurimise töörühm osaleb Eesti-uuringute Tippkeskuse töös HTM-i institutsionaalse grantiga „Kirjanduse formaalsed ja informaaalsed võrgustikud kultuuriloo allikate põhjal“ (IUT22-2, juht M. Laak). Uurimisrühma teadurid juhtisid tippkeskuse migratsiooni ja diasporaa, biograafika ning soouuringute töörühmi. Korraldati konverents “Sooteadliku kultuuriuurimise suundi Eestis” (05.05), sümposionid “Eksiil ja mälu” (18.09) ja “Ivar Ivask, maailmamees kirjanduses” (18.12) ning kümme seminari. Personaalse uurimisgrandi „Rahvuse intiimsus ja kultuuri kujutluspildid: kodu ja kultuur hilisnõukogude Eestis“ (PUT1218, juht Epp Annus) eesmärkide täitmiseks korraldati sümposion “Kodukujutelmad nõukogude Eestis: kultuuripraktikad ja inimkogemuse ainutisus // Home imaginaries in Soviet Estonia: cultural practices and the singularity of human experience“ (20.06), mis äratas suurt huvi noortes uurijates.

Uurimisteemasid EKLA toetasid kolm riikliku programmi projekti: F. R. Faehlmanni biograafia kirjutamiseks, Eesti elulugude uurimiseks ning ajakirja Methis. *Studia humaniora Estonica* väljaandmiseks (peatoimetaja Marin Laak, koostöö Tartu Ülikooli kultuuriteaduste ja kunstide instituudiga). Ajakirja taset tunnistab selle vastuvõtmine rahvusvahelisse andmebaasi Scopus (ETISE kategooria 1.1) alates 2017. Anti välja Methise interdistsiplinaarne vabanumber (nr 19, kevad) ning Epp Annus koostas erinumbri „Sotskolonialism Eesti NSV-s: kultuurist argiilmani“ /Discourses and Practices of Soviet Colonialism in the Estonian SSR/ (nr 20, sügis), mis keskendus kultuuriliste kujutelmade seostele Moskva keskvõimuga. Nõukogude võimumaatriksi uurimisel võttis Epp Annus kasutusele ja põhjendas teoreetiliselt uue kultuurikriitilise mõiste "sotskolonialism" (*soviet colonialism*), millega ta saavutas 2017. aastal rahvusvahelise läbilöögi: monograafia “Soviet Postcolonial Studies: a View from the Western Borderlands” ilmus Routledge'i kirjastuses; sama kirjastuse monograafiate sarjas võeti avaldamiseks vastu tema koostatud kogumik „Coloniality, Nationality, Modernity: A

Postcolonial View on Baltic Cultures under Soviet Rule“ (2018). Sotskolonialismi mõiste tutvustamiseks korraldas E. Annus paneelide seeria “(Post-)Soviet Borderlands from the Postcolonial Perspective” rahvusvahelisel Vene ja Ida-Euroopa uuringute konverentsil Tartus 4.–6. juunil.

Teine tugev uurimissuund kirjanduse ja kultuuriloo allikate töörühmas oli seotud EUTKi migratsiooni ja diasporaa töörühmaga (juhid Leena Kurvet-Käosaar, Triinu Ojamaa). Perspektiivikas koostöö algas Läti, Norra ja Rootsi teadlastega Põhjamaade Ministrite Nõukogu programmi Nordplus projektis “From Past to Present: Migration and Integration through Life-Stories’ Network” (2017–2020). Töötati välja EUTKi järgmise rahvusvahelise aastakonverentsi “On the Move: Migration and Diasporas” kontseptsioon, mis lähtub nüüdisaegsete migratsiooniprotsesside mõtestamisest sõjajärgse Euroopa eksiili ja diasporaa kogemuste taustal.

Läbi aastakümnete ongi EKLA teadustöö üheks keskmeks olnud elulookirjutuse ja biograafika alusuuringud. 2017. a valmis 2-köitelise raamatu “Eesti elulood” IV käsikiri, koostajad Rutt Hinrikus ja Tiina Ann Kirss. Elulugude uurimine keskendus mälu, mäletamise, trauma ja tunnistuse filosoofilisele mõtestamisele, lähemalt käsitleti Bernard Kangro, Ene Mihkelsoni, Salme Ekbaumi, Maarja Kangro ja Ingeborg Bachmani loomingut. Koostati Keele ja Kirjanduse elulookirjanduse topeltnumber; Leena Kurvet-Käosaar oli kutsutud plenaarainesinajaks konverentsil “Uses of the Past” Jyväskylä Ülikoolis ettekandega “Hidden within Threads of Memory: Trauma and Baltic Women's Remembrance of Soviet Repressions”. Jätkati visuaalsete kujutiste uurimist kultuuriloo allikaina, uuest perspektiivist käsitleti kirjanduse rolli vastupanu vahendina totalitaarse režiimi tingimustes, samuti suhetes väliseestlastega. Eesti avalikkusele suunatud suursündmuseks oli eluloovõistluse “Eesti Vabariik 100. Minu elu ja armastus” kokkuvõtete tegemine ja võitjate väljakuulutamine koos Eesti Vabariigi presidendi rahvaluulepreemia kätteandmisega.

Arhiivitöö. Eesti Kultuuriloolises Arhiivis (EKLA) jätkus töö kultuuriajalooliste allikmaterjalide kogumise, korrastamise, kirjeldamise, andmesisestuse ja digiteerimisega ning avalikkusele kättesaadavaks tegemisega. EKLA teadurite uurimistöö on arhiivikogudega tihedalt seotud, teadustöö suunad on aga integreeritud Eesti-uuringute Tippkeskuse kavandatud tegevustega.

Aasta jooksul registreeriti uusi laekumisi kokku ligikaudu 10 800 säilikut, nende hulgas kultuuriajaloolisi käsikirju, fotosid, kunstiteoseid ning filme ja helisalvestisi. Rahvuskaaslaste programmi toel laekus aasta algul Gunnar Neeme mahukas käsikirja- ja kunstikogu Austraaliast

ning sai võimalikuks arhiivide toomine Rootsist, nende hulgas Ants Andersoni perekonnaarhiiv aastaist 1945–2014, arhiiv Eesti Keele ja Kirjanduse Instituudist Stockholmis, Paul Laane arhiiv ning väärtuslik lisa Aino ja Oskar Kallase perekonna arhiivimaterjalidele. Suuremad laekunud kogud olid veel süstemaatiliselt korrastatud Suislepa valla kodulooline arhiiv, üleandjaks Elma Mälk ning Viljar Ansko; Ilona Laamani, Aino Neemre ja Robert Tasso isikukogud; samuti Henno Kirikmäe ja Ilona Laamaniga seotud fotokollektsioonid. Olulist lisa registreeriti Harri Asi, Aldo Kalsi, Heljo Männi, Vive Tolli, Andres Vanapa, Siima Škopi ja elulugude kogu varasematele materjalidele ning arvukalt oli väärtuslikke üksiklaekumisi (kirjavahetused, mälestused, kunstiteosed jm). Helikogu täienes Pirgu Arenduskeskuse mälusektori arhiiviga ning Iivi Zajedova intervjuudega väliseestlaste kogukondades.

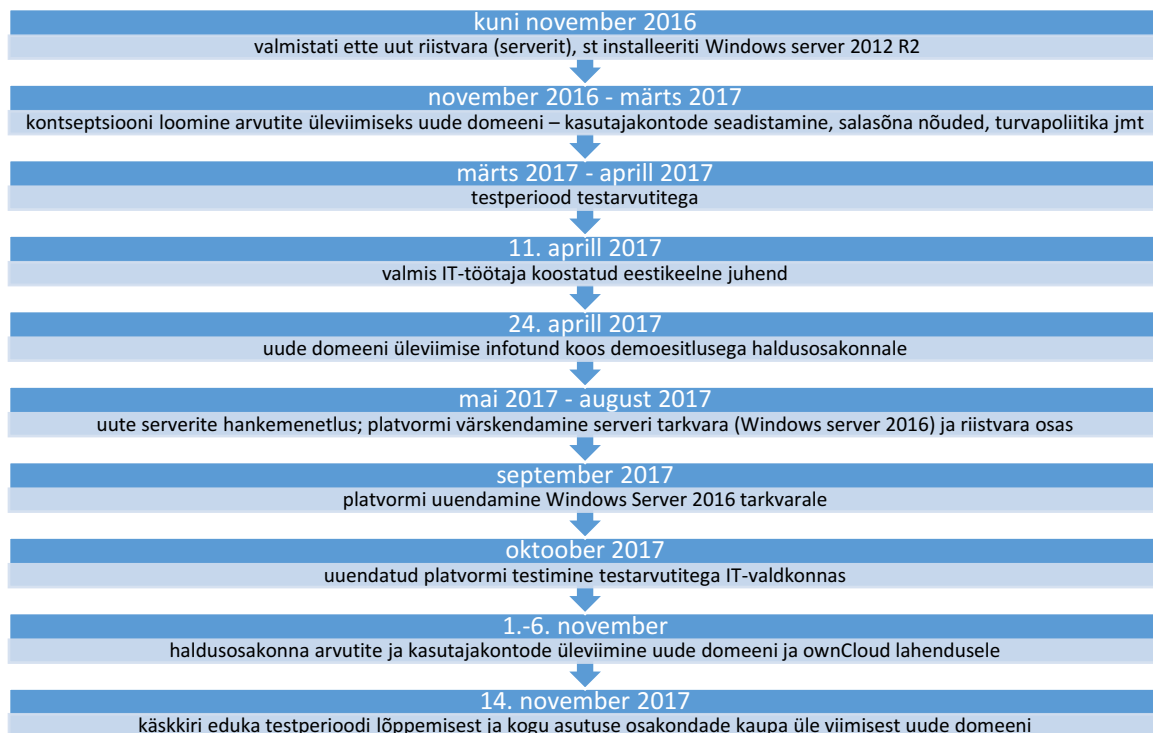
EKLA arhivaarid korrastasid aasta jooksul mitmeid käsikirja- ja fotokogusid, kokku 2286 säilikut käsikirju ning 2738 fotot. Rahvuskaaslaste programmi toetuse abil tehti uurijatele kättesaadavaks 2016. a laekunud väga mahukas Ivar Ivaski käsikirjaline isikukogu ning Harri Asi, Ivar Ivaski, Harald Perteni ja Liidia Tuulse fotomaterjal. Korrastati Paula Palmeose personaalarhiiv ning täiendati olulise lisamaterjaliga Juhan Smuuli, Debora Vaarandi, Uno Lahe ja Harri Asi varem moodustatud käsikirjalisi isikukogusid ning kirjandusmuuseumi tegevuse ja ajalooa seotud pildikogu. Kõik arhivaarid olid põhitöö kõrval pidevalt seotud ka avaliku teenuse osutamisega. Uurijaid käis 2017. a EKLA-s kokku umbes 450 korral ja fondist laenutati 3500 säilikut, tellimusi koopiatele oli kokku 3420 säilikut.

Jätкус kunstikogu digiteerimine, kokku 402 säilikut maali- ja graafikakogust. Infosüsteemi Kivike lisandus aasta jooksul 9300 uut kirjet ning pildifaile 2060.

Astra projekti raames digiteeriti Jakob Hurda kirjavahetust ning alustati säilitustingimuste parandamise eesmärgil laiaulatuslikku arhiveerimistarvikute väljavahetamist, mis soetati nimetatud projekti abil.

EKLA arhiivimaterjalide põhjal koostati aasta jooksul kaks näitust: „Loomingu Raamatukogu 60“ (koostöös arhiivraamatukoguga) ja „Maailmamees kirjanduses. Ivar Ivask 90“, mis avati samaaegselt teemakohaste sümposionitega.

Haldusosakonna IT-töörühm. 2017. aastal võttis IT-töörühm kasutusele ajakohase Windows Server 2016 põhineva **Active Directory** keskse **kasutajakontode** süsteemi, millele ümber asumiseks ettevalmistav töö algas juba 2016. aasta novembris.

2017. aastal alustas IT-töörühm EKM-i kasutajakontode üle viimist uuele süsteemile. Uus süsteem võimaldab EKM-il tulevikus pakkuda ühekordse autentimise (SSO) lahendust ning võimaldab EKM-i kasutajakontosid liidestada teiste teenusepakkujate süsteemidega (TAAT, PINAL). Kõigile töötajatele loodi ühtsele EKM-i standardile vastavad e-posti aadressid.

Koos uuele kasutajakontode süsteemile üleviimisega alustati protsessiga, et töötajate tööfailid oleksid selleks ettenähtud võrguressurssidel. Võrguressurssidel paiknevatele failidele toimub varundamine. Niisiis on loodud uued võrguressursid, kuhu töötajad saavad tööfaile panna.

Pilveteenus. Töötajate failide hoidmiseks, jagamiseks ja failide vastuvõtmiseks on käima pandud avatud lähtekoodil põhinev pilveteenus.

Varundamine. Aastal 2017 alustas IT-töörühm ettevalmistamisi asutuse digitaalsete andmete majaväliseks varundamiseks.

Autoriseeritud töökohad. Kirjandusmuuseumi kasutajatele ja külastajatele loodi nõuetele vastavad autoriseeritud töökohad. Vastavalt säilituseksemplari seadusele ja Eesti Rahvusraamatukogu nõuetele soetati nõuetele vastavad turvalahendused. Autoriseeritud töökohaarvutid paigaldati IT-töötajate poolt turvalistesse raudkappidesse, et piirata füüsilist ligipääsu, ning osteti ja seadistati spetsiaalne tarkvara (KioWare), et piirata arvuti tarkvaralist kasutust (keelatud on väliste meediakandjate arvuti külge ühendamine, failide allalaadimine, salvestamine, printimine ning edasisaatmine). Vastavalt Eesti Rahvusraamatukogu nõuetele seadistasid IT-töörühma töötajad autoriseeritud töökohtadele piirangud liigipääsetavatele domeenidele (ligipääs ainult domeenidele www.digar.ee ja dea.digar.ee).

Väliste andmekandjate kontrollimiseks on seadistatud spetsiaalne arvuti, kus kõik välistel andmekandjatel (mäluplgad, kõvakettad, CD/DVD-kettad, flopi-kettad jne) EKMi kogudesse saabuvad materjalid tuleb neil leiduva võimaliku kurivara (pahavara) avastamiseks enne kasutusele võtmist ja/või arhiveerimist kontrollida.

Kaugtöö lahendus. IT-töörühm alustas 2017. aastal keskel serveril põhineva kaugtöö lahenduse loomisega, mis loodetakse 2018. aasta lõpuks EKMi ülese lahendusena rakendada.

Serverid. Riigihanke raames ostis IT-töörühm serverid, et võimaldada parem virtuaalserverite kasutusele võtmine ning uute teenuste lahendustes kasutati virtuaalservereid.

Internetiühendus. EKMi EENeti väline internetiühenduse kiirus viidi **1Gb/s** pealt **10Gb/s** peale. Samuti tõsteti suuremate sisevõrgu *switch*'ide vaheline ühenduse kiirus 10Gb/s peale.

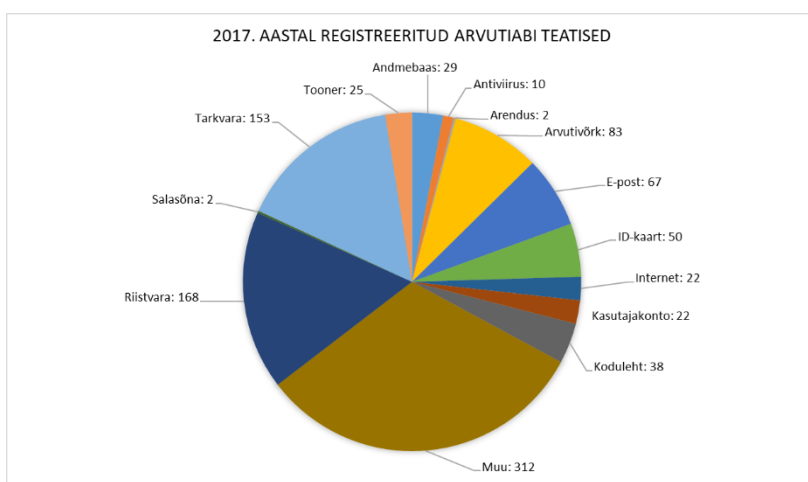
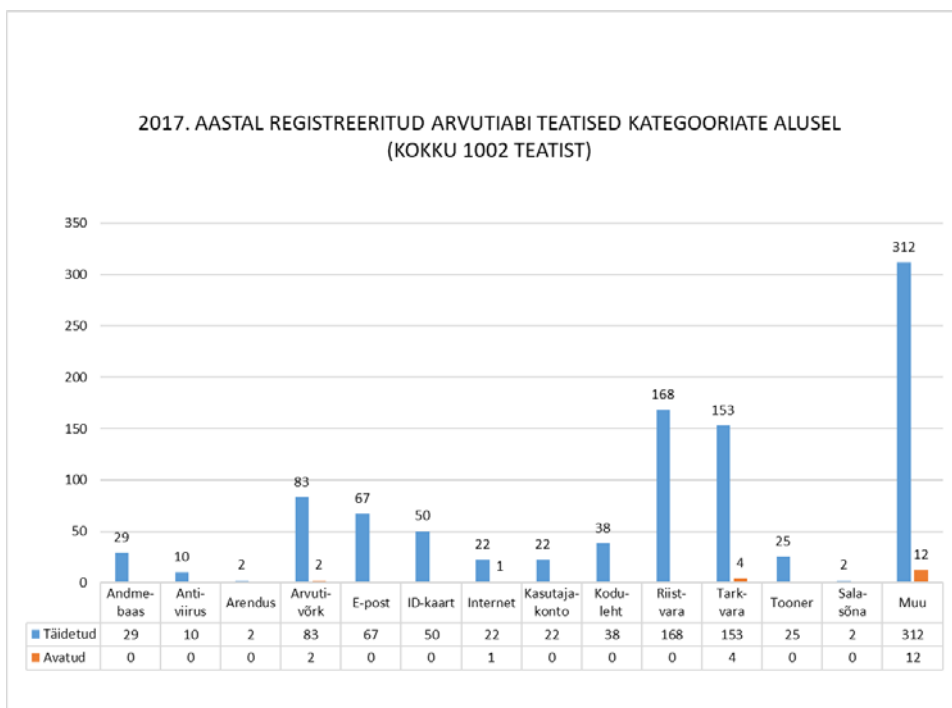
Dubleeriti EKMi internetiühendus sidekanalite ja teenusepakkujate osas, et ühe teenusepakkuja sidekanali rikke tõttu ei kaoks EKMis internetiühendus ja sellega seoses töötajate võimalus tööd teha. Kasutusel on EENet ja Telia.

EKMi arvutivõrgu ühenduse parema töökindluse tagamiseks võeti kasutusele dubleeritud marsruuterid *failover*-seadistusega. See tagab, et kui üks seade läheb rikki või kaabel on väljas, siis teine seade võtab töö automaatselt üle.

IT-töörühma poolt sai tehtud ettevalmistusi maja katva traadita andmeside võrgu (wifi) väljaehitamiseks. Selleks sai soetatud vajalikud seadmed. Eesmärgiks on 2018. aastal uue ja turvalise traadita võrgu väljaehitamine.

Arvutiabi. Eesti Kirjandusmuuseumis juurutati arvutiabi (Spiceworks) teenus, et arvutitöökoha funktsionaalsuse tagamisega aidata igati kaasa EKMi eesmärkide täitmisele. Arvutialased probleemid registreeritakse arvutiabi teatistena ning nende lahendamine ja kirjeldamine andmebaasis on pidev. Arvutiabi süsteemis peetakse ka infotehnoloogilise inventari arvestust. Seadistatud on EKMi serveriruumi automaatne häireteadete saatmine EKMi arvutiabisse (voolukatkestus, vale temperatuur). Probleemide ja nende lahendamise käigu analüüs toimub regulaarselt.

Joonis 1 ja 2. 2017. aastal EKMi Arvutiabi portaalis kategooriate alusel registreeritud teatised

Riist- ja tarkvara soetamine toimub vastavalt kehtestatud reglemendile ja standardile. Uued töökoha arvutid hangitakse eranditult Riiklike Registrate ja Infosüsteemide Keskuse RIKi poolt sõlmitud raamlepingu alusel. EKMi seminariruumi on 2017. aastal soetatud esitlustehnika, mis vastab tänapäeva nõuetele (65-tolline puuetundlik paneel koos veebikaameraga).

Infokiosk. EKMi fuajesse pandi IT-töörühma poolt soetatud, paigaldatud ja häälestatud infokiosk, kus muuseumi külastaja saab puuetundlikult ekraanilt kolmes keeles informatsiooni Eesti Kirjandusmuuseumi osakondadest, maja ajalooost ning majajuht näitab teekonda oluliste kohtadeni hoone eri korrustel.

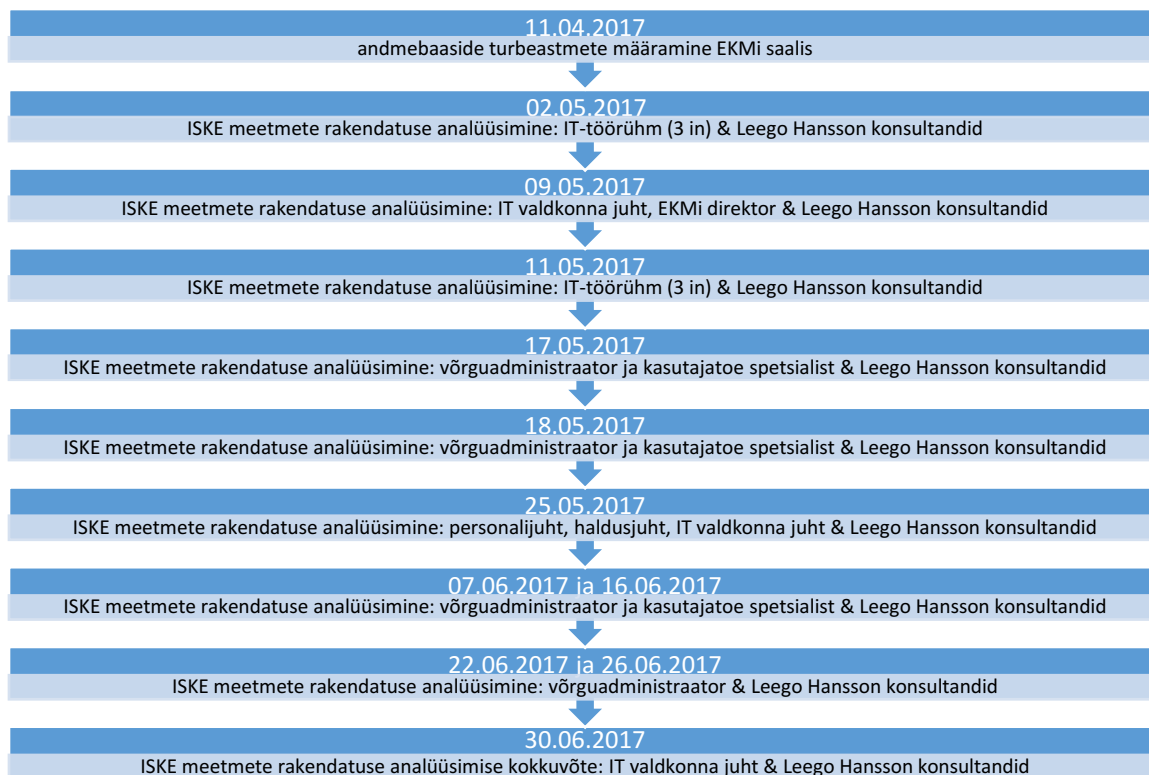
Eesti Keeleressursside Keskuse konsortsiumliikmena on EKM alustanud Eesti Keeleressursside Keskuse projekti „Eesti Keeleressursside Keskuse (EKRK) ühendatud

sisuotsing“ tegevuste elluviimist. Koostatud on EKMi andmekogude loend koos andmetega peakasutajate jms kohta. Määratud on EKMi andmekogude turvaklassid ja turbeastmed (ISKE), võttes aluseks andmekogude sisu. On peetud läbirääkimisi ressursside peakasutajatega, et selgitada neile projekti sisu ja eesmärgid ning maandada autoriõiguse ja isikuandmete kaitsega seoses tekkida võivaid probleeme. Koostatud on esialgne ülevaade sisuotsingu jaoks sobivatest erialaspetsiifilistest ressurssidest. Toimunud on autoriõiguste ja litsentside küsimusi puudutavad ümarlauad koos EKRRK spetsialistidega. EKMi osalemist nimetatud projektis kajastab ettekanne Eesti mäluasutuste suveseminaril 29. augustil 2017. Koostatud on lepinguvorm EKMi ressursihaldajate jaoks ressursside jagamise hõlbustamiseks. MetaShare'i registrisse kantud korpused “1001 lastemängu aastast 1935” (1001 teksti) ja "Mõistatuste andmebaas" (95 751 artiklit ehk kirjet). Need mõlemad digitaalsed ressursid on saanud objekti digitaalidentifikaatori (DOI).

Infoturbe ja IT-turvanõukogu. 25. mai 2017 käskkirjaga loodi Eesti Kirjandusmuuseumi esimene IT-turvanõukogu, mille 5 liiget on korduvalt koos käinud, et arutada infoturbe reeglite täitmist, analüüsinud ja hinnanud intsidentse ning arutlenud infoturbe-alase teadlikkuse tõstmise teemadel EKMis.

2017. aastal toimus EKMis aktiivne infosüsteemide kolmeastmeline etalonturbe süsteemi ISKE rakendamine. 5. jaanuaril 2017 toimus IT valdkonna juhi poolt organiseeritud esimene kõigile EKMi töötajatele mõeldud infoturbe koolitus asutuse ajalooos.

Aprill 2017 kuni juuni 2017 toimus IT-töörühma eestvedamisel **43 tundi** intensiivseid arutelusid kirjandusmuuseumi ISKE meetmete rakendatuse/rakendamatusse kaardistamiseks.

ISKE rakendamise raames on loodud 2017. aastal IT-töörühma poolt hulk asutuseüleseid ja IT-töörühma-siseseid dokumente ja registreid (nt asutuse-ülene arvutite register ja litsentside register). IT-turvanõukogu ja IT-töörühma ühistööna on loodud **EKMi hädaolukorra plaan**, millega on kõik töötajad kohustatud tutvuma. Arvutikasutajatele on loodud ja kättesaadavaks tehtud hulk kasutusjuhendeid ekraanipiltidega ja mitmeid juhendmaterjale nii uutele kui staažikatele töötajatele. Loodud on lepingute põhjasid (nt konfidentsiaalsuslepingud) ja IT-alast dokumentatsiooni. Reglementeeritud on infoturbealast käitumist, näiteks väliste andmekandjate kontrollimine spetsiaalselt selleks kohandatud arvutil (vt eespool). Tööohutusega seoses on toimunud saalis EKMi töötajatele esitlus arvutiga ohutuks töötamiseks. Alustatud on suurte raamdokumentide loomisega infoturbe poliitika, IT valdkonna korralduse, infosüsteemide kasutamise korra ja infosüsteemide haldamise korra kohta.

Tunnustused. Siiri Pärkson valiti aasta 2017 Eesti Mõjukama IT-juhi nominendiks. Jüri Rui valiti EKMi arhiivraamatukogu poolt aasta 2017 töötajaks.